

העלה

Ára: 400 FORINT 77. évf. 16. szám 2022. szeptember 1.
Elul 5. 5782

A MAGYARORSZÁGI ZSIDÓ HITKÖZSÉGEK SZÖVETSÉGÉNEK LAPJA

Elül

Mikor a hibák, vétkek halma leül,
Beköszönt az utolsó hónap: elül,
és minden reggel sófár hangja zendül,
hogy betemessen minden vétet és bűnt,
a világ míg egy szép új évre készül,
elülben lelked lassan lecsendesül.

Lefkovics Péter

Zsidó Kulturális Fesztivál 2022. szept. 4–12.

A részletes program és a szereplők nevei megtekinthetők
a zsidokulturalisfesztival.hu/programok-2022 honlapon.

Jegyek kaphatók:

A Broadway jegyirodában a Deák téren: 1075 Budapest, Károly krt. 21. Telefon: +36-1/780-0780.
Nyitva: H-P: 10.00–18.00.

A Belvárosi Színház jegyirodájában: 1075 Budapest, Dohány u. 1/a. Telefon: +36-1/266-7130.
Nyitva: augusztus 1–20. között KE-SZE-CSÜ: 13.00–18.00, augusztus 21-től H-P: 10.00–18.00.

A Kosher Deli boltban: 1075 Bp., Síp utca 12. Telefon: +36-30/150-0150. Nyitva: H-CS: 10.00–18.00,
P: 10.00–16.00, V: 10.00–18.00.

Valamint a www.broadway.hu és a www.jegy.hu oldalon.

Kálmán Tamás főkantor z'l

Korunk legnagyobb magyar kántordinasziájának tagja volt, testvéreivel egyetemben. Tenorjában évtizedekig gyönyörködhetünk, ebben az úgynevezett régi iskola követője volt. Tragikus életvég jutott számára: először testvérét, Ervint vesztette el, majd eltemette Zsuzsát, életének társát, leányának, Timinek édesanyját. Mindez viszonylag rövid idő alatt történt. Szíve nem dolgozta fel a kettős csapást.

„Különös szerszám a szív, és sokszor nagyon fáj.” (Jesájó) Most a mi szívünk sajog, és csak könnyeinket nyeljük.

Régen megjelent hanglemezeiről hallgathatjuk őt; Kol nidrék, ünnepi és sabbáti dallamok... ezekben él tovább.

Lelke foglaltassék bele az örök életűek kötelékébe.

*

Nagy részvétellel kísérték utolsó útjára a Kozma utcai sírkertben Kálmán Tamást, aki kántori pályáján túl a Chevra igazgatója és a Bethlen téri körzet elnöke volt. Kardos Péter főrabbi az elhunytak a magyar zsidóság sok évtizedes szolgálatában

szerzett elévülhetetlen érdemeit méltatta. A liturgiai teendőket Fekete László főkantor végezte. Ezt követően Frölich Róbert országos főrabbi Kálmán Tamáshoz fűződő személyes emlékeit idézte fel.

Leánya, Timi, testvérei és családjuk, rabbik és kántorok, valamint a körzetek vezetői és tagjai vettek búcsút tőle. A Mazsihiszt és a BZSH-t Heisler András és Mester Tamás elnökök képviselték.

Magyar házi orvos a Zsidó Nemzeti Alap szervezet első életműdíjasa

Különleges rendezvényen kapott életműdíjat dr. Körmendi István, a jelenleg is praktizáló 99 éves házi orvos. Az oklevelet – amely igazolja, hogy Körmendi doktor neve bekerült a legrangosabb elismerésnek számító Aranykönyvbe – és a díjat jelképező Jeruzsálem Medált a Zsidó Nemzeti Alap (KKL-JNF) képviselői adták át.

A KKL-JNF (Keren Kayemeth LeIsrael), a Zsidó Nemzeti Alap egy olyan civil szervezet, amely a magyar és az izraeli emberek közötti kapcsolatépítésre és tudásmegosztásra törekszik. A budapesti iroda létrehozása óta dr. Körmendi István a szervezet első díjazottja. A vezetőség tagjai a közelmúltban figyeltek föl a holokauszt túlélő házi orvos életpályájára, akit most önzetlenségéért és az orvoslás melletti élethosszig tartó elköteleződéséért tüntettek ki.

Körmendi doktor mögött rengeteg sikeresen megvívott harc van; számtalan alkalommal a saját életéért is küzdenie kellett. A házi orvos jelenleg is praktizál, otthonában fogadja a betegekért élő gyógyító szakember története igazi sikertörténet: nemcsak ragyogó eredménnyel végzi a munkáját, hanem szakadatlanul örömet is lel benne – tette hozzá a nagykövet.

Kobi Davit, a Zsidó Nemzeti Alap – Magyarország és Közép-Európa elnöke a nagy presztízsű Jeruzsálem Medál nevű kitüntetéssel nyújtotta át a szervezet nevében Körmendi doktor-nak, Ronnie Vinnikov, a Zsidó Nemzeti Alap – Jeruzsálem fejlesztésért felelős vezetője pedig egy oklevelet adott át. Így dr. Körmendi István neve is bekerült a zsidó történelem elmúlt száz évének legrangosabb eseményeit és legfontosabb személyeit fölvonultató Aranykönyvbe (Golden Book).

Jóleső érzés egy majd hatezer éves kultúrájú népből származónak tudni magamat. Egy népből, amely az emberi civilizációt a tudományok és a kultúra értékeivel gazdagította, és teszi ezt az idők végezetéig. Diaszpórában élő magyar zsidóként magam is igyekeztem-igyekeztem megőrizni és tovább éltetni ezt a hagyományt – mondta Körmendi István a díj átvevőkor.

Az esemény zárásaként Yacov Hadas-Handelsman izraeli nagykövet köszönetet mondott Körmendi doktor-nak a hivatásában demonstrált példamutatásáért, és további örömeiben gazdag, élménydús, aktív éveket kívánt neki.

Heisler András: Köszönjük a szegedi hazafiak kiállítását!

Mint korábban beszámoltunk róla: a nemrégiben lezajlott MTK– Szegei labdarúgó-mérkőzésen olyan antiszemita gyűlölködés volt tapasztalható, ami mellett nem lehetett szó nélkül elmenni. Sokan tiltakoztak az uszító hangok ellen; a szegedi helyi társadalom kiállítását Heisler András, a Mazsihisz elnöke most az alábbi nyílt levélben köszöni meg.

Amikor nemrég az MTK elleni meccsen a szegedi futballcsapat szurkolói elkezdtek zsidózni, még nem lehetett tudni, hogy egy biztató folyamat elindulása előtt állunk, s ez a folyamat abban az egységben nyilvánul majd meg, amelyet Szegei városának polgárai tanúsítottak az eset után.

Aki a honfitársait pusztán származásuk miatt akarja kitagadni a magyar nemzet közösségéből, az nemcsak embertelen gyűlöletet kelt, de még hazafiatlan is! Hiszen nemzetellenes az a felfogás, amely a nemzeti közösség megcsontolására törekszik mások kizárása révén.

A magyar társadalom most fellépett a magyarellenes megnyilvánulással szemben. Köszönjük a tiltakozásban részt vevő szegedi sportegyesületeknek, a sportolóknak és a szurkolóknak, akik példás egységben megtették mindezt, hiszen ők is érzékelték: a tettesek nemcsak a zsidóságot, de Szegei sportszerető közvéleményét is durván megsértették.

A civil társadalom – a sportegyesületektől az egyházakig és tovább – olyan erő lehet, amely segít elszigetelni a rasszizmust, a nemzetellenesség egyik legvisszatartóbb formáját. Szegei kiállt a sokféleségében egységes magyar nép és hazánk védelmében, a sportegyesületeknek helyén volt a szívük. Az egyházak még bizonyára elemzik a helyzetet.

Hálásan köszönjük, Szegei!

Heisler András
a Mazsihisz elnöke

Izraeli győzelem Münchenben az Atlétikai Európa-bajnokságon

A Németországban zajló Atlétikai Európa-bajnokságon a maratoni futásban Izrael csapata állhatott a dobogó legmagasabb fokára. Különösen értékes ez a győzelem, mert az 1972-es olimpián történt terrortámadás 50. évfordulóján játszották el a Hatikvát Münchenben az aranyérmes izraelieknek. Silló Sándor beszámolója.

Két egyéni siker alapozta meg ezt a győzelmet. A férfiak versenyében Marhu Teferi ezüstérmes, Gashau Ayale pedig bronzérmes lett.

Marhu Teferi nagyon közel állt ahhoz, hogy aranyérmet szerezzen, de az

Az aranyérmes csapat tagjai: Marhu Teferi, Gashau Ayale, Omer Ramon, Yimer Getahun, Girmaw Amare.

utolsó métereken a német futó, Richard Ringer megelőzte. Kettejükét szorosan követte Gashau Ayale.

Ez a két helyezés döntötte el a csapatarany sorsát.

Itt versenyezni Münchenben, az után a tragédia után, ami itt történt, és a végén dobogóra állni, nagyon különleges és értékes győzelem – mondta könyveivel küzdve az izraeli sportoló.

Marhu Teferi 29 éves, Etiópiában született, 14 éves korában alijázott szülei és hat testvérel együtt, három testvére viszont Etiópiában maradt.

Felesége az etióp Selamawit Teferi hosszútávúfutó. Házasságuk óta ő is izraeli állampolgár, mindketten részt vettek a tokiói olimpián.

Teferi fantasztikus formában van. Ebben a hónapban már volt egy komoly versenye: New Yorkban a világbajnokságon a 11. helyen végzett.

Nem szokás a maratinfutóknál ilyen kis időn belül kétszer rajthoz állni, de mikor kiderült, hogy Münchenben az Európa-bajnokságon csapatversenyben is osztnak majd érmet, Teferi azonnal elfogadta a felkérést. Teljesítményével hozzájárult a különleges sporttörténelmi győzelemhez.

Izraeli zászlót gyaláztak meg a Sziget Fesztiválon

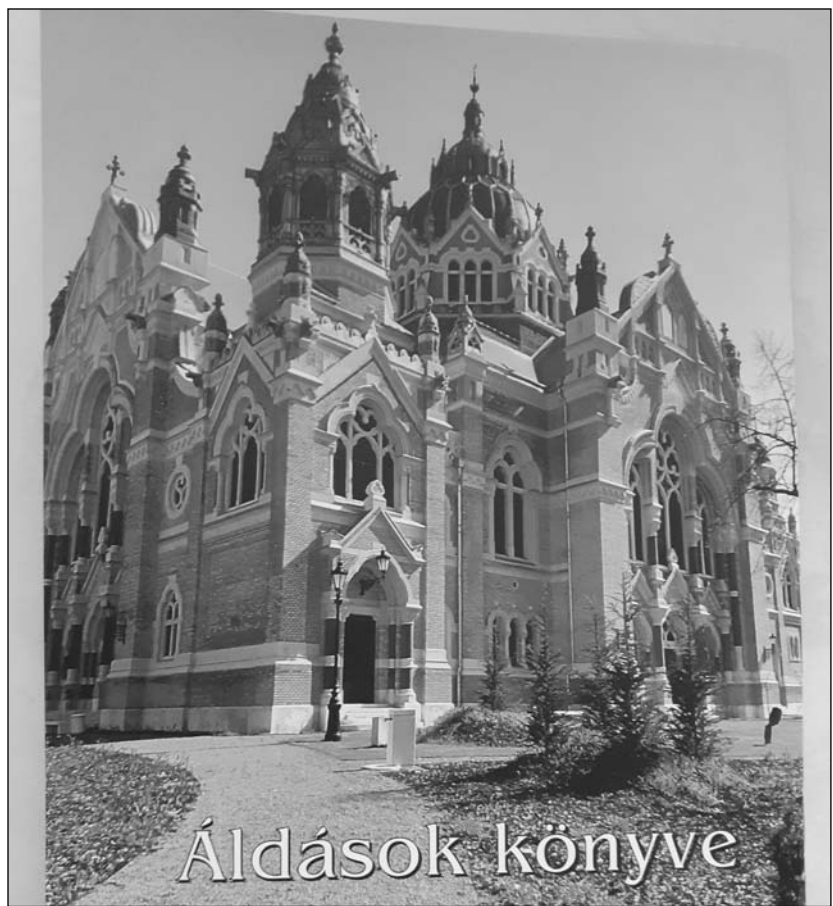
„Izrael nem létezik” – írták a Tribade nevű rapbanda tagjai a zászlóra, amelyet izraeli fesztiválok veszítettek ki a sátruk mellé, majd egy péniszt rajzoltak rá.

A spanyol rapperek, akik magukat a társadalmi problémák, a kisebbségek, a melegjogok és a feminizmus szószólójának tartják, a fellépésükről a saját Instagram-oldalukon megosztott videóhoz egy olyan felvételt is csatoltak, amelyen éppen egy izraeli zászlót firkálnak össze, írta meg a Kibic.

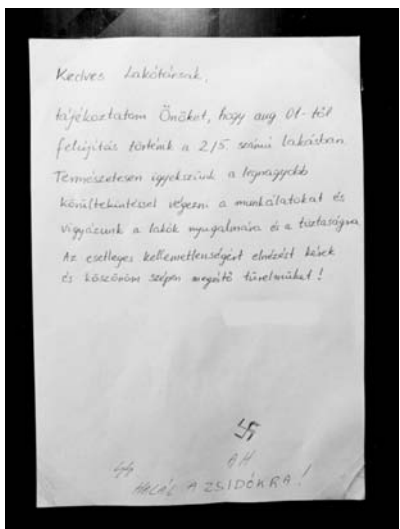
A zászlót izraeli fesztiválozók tették ki a sátruk mellé, a Tribade tagjai pedig fekete filccel azt írták rá, hogy „Izrael nem létezik”, „Szabad Palesztina”, valamint egy „Ezt kapd be!” felirat után egy péniszt rajzoltak rá.

Az esetről hírt adó Times of Israel arról tájékoztatott, hogy az izraeli külügyminisztérium közleményben ítélte el az „ocsmány” incidenst, és közölte, hogy felvilágosítást fog kérni a rendezvény szervezőitől, és nyomon követi az ügyet. A Tribade viszont nem reagált azonnal a kommentárt kérő megkeresésekre.

Az idei Sziget fesztiválon egyébként több izraeli előadó, így Noga Erez, a Lola Marsh és az Echo is fellépett.

Kleinné Müller Ilona (Szegei), az SZZSH Nőcsoportjának örökös és tiszteletbeli elnöke, a Löw Immánuel-emlékplakett kitüntetésű 100 évvel ezelőtt született. Családja és barátai az Áldások könyve kiadásával rója le kegyeletét előtte.

Horogkeresztet festettek a péntek esti ima alatt a Frankel-zsinagóga Árpád fejedelem úti falára. A zsinagóga különterméhez vezető liftben kifüggesztett, lakásfelújításról szóló lakóközösségi tájékoztatóra pedig azt írták két nappal korábban, hogy *Halál a zsidókra!* Az üzenet mellé egy horogkeresztet rajzoltak és egy SS rövidítést írtak. A lapon feltűnik az AH monogram is, feltehetően Adolf Hitlerre utalva. A zsinagóga biztonsági szolgálata mindkét ügyben feljelentést tett a rendőrségen, egyben csatolták a bizonyítékok közé az épület környékén lévő kamerák felvételét is. A rendőrség megindította a nyomozást az elkövető(k) kilétének megállapítása érdekében. (TEV)

Irodát nyitott a Zsidó Nemzeti Alap Budapesten

Izraeli viszonylatban a legnagyobb, globálisan pedig az egyik legrégebben alapított zöldszervezet nyitott irodát Budapesten. A Zsidó Nemzeti Alap (KKL-JNF) nevű szervezetet 1901-ben hozták létre magyar és közép-európai gyökerekkel rendelkező aktivisták. Az alapítók iránti tisztelet is szerepet játszott abban, hogy a Zsidó Nemzeti Alap – Magyarország és Közép-Európa Budapesten hozta létre regionális irodáját, amelynek célja, hogy az örökség ápolásán túl lehetőleg minden téren, de elsősorban a technológiai innováció, a fenntarthatóság és a diplomáciai kapcsolatok terén előrelendítse az izraeli-magyar kapcsolatokat.

Egész Magyarország profitálhat abból a tudásból és tapasztalatból, amelyre a KKL-JNF (Zsidó Nemzeti Alap) alapítása óta szert tett elsősorban a fenntarthatóság és a környezetvédelem terén. A Zsidó Nemzeti Alap számos országban van jelen, így a Közel-Kelet és Európa mellett Amerikában és Afrikában is. Izraeli viszonylatban a legnagyobb, globálisan pedig az egyik legrégebben alapított zöldszervezet azért nyitotta meg a Zsidó Nemzeti Alap – Magyarország és Közép-Európa nevet viselő irodáját Budapesten, hogy tudását és tapasztalatait megoszthassa magyarországi és régiós partnereivel. A helyszínválasztásban komoly szerepet játszott az a tény, hogy a Zsidó Nemzeti Alapot éppen magyar és kelet-közép-európai kötődésű aktivisták alapították, így a budapesti irodanyitás a gyökerekhez való viszszatérésként is értelmezhető.

A Zsidó Nemzeti Alap Magyarországon az örökségápolás, a környezetvédelem, a vízgazdálkodás, az erdőgazdaság és a technológiai innováció terén kívánja előmozdítani izraeli és magyar szervezetek együttműködését. Nem csupán a zsidó valláshoz, illetve Izraelhez kötődőket szeretnék megszólítani a tevékenységükkel idehaza, hanem mindenkit, aki érdekelt a high-tech iparágban és innovációban a világ élvonalába tartozó Izrael és Magyarország kapcsolatainak erősítésében, aki a szervezettel közösen szeretne tenni a környezet védelméért, és persze azokat is, akik érdeklődnek a zsidó kultúra, a magyar múlt zsidó vonatkozásai iránt.

Nagy várakozással tekintünk most induló magyarországi tevékenységünk elé. Hisszük, hogy jelenlétünk erősíteni fogja az izraeli és a magyar nép barátságát, és a két ország gazdasági kapcsolatát is. Izrael egyik legnagyobb és legrégebben alapított szervezeteként elköteleztük magunkat a két ország kiváló kapcsolatainak további elmélyítéséért – mondta Kobi Davit, a Zsidó Nemzeti Alap Magyarországi és Közép-európai Irodájának elnöke. Hozzátette: Tisztelettel adózunk alapítóink emléke előtt, és a budapesti iroda-alapítással úgy érezzük, ma is élő történelmi gyökereinkhez kapcsolódunk. Ma a modern, gyorsan fejlődő és nyitott Izraelt képviseljük, amely keresi az együttműködés lehetőségeit Magyarországgal. A klímaváltozás nagyon hasonló kihívások elé állítja országainkat: szárazság, elszívatosodás, ivó- és öntözővízhiány. Bízunk abban, hogy képesek leszünk értékes tudást és tapasztalatot átadni magyar partnereinknek ezeken a területeken.

A közeljövőben a KKL-JNF a környezetvédelem, a fenntarthatóság, illetve a magyar múlt zsidó vonatkozásai témakörében fog projekteket kezdeményezni magyar kormányzati szereplőkkel, cégekkel, startupokkal és magánszemélyekkel közösen, illetve a diplomáciai képviselőkkel

együttműködésben szeretné erősíteni Izrael és Magyarország diplomáciai kapcsolatát.

A Zsidó Nemzeti Alapról (KKL-JNF)

A KKL-JNF (Keren Kayemeth LeIsrael – Jewish National Fund), magyarul Zsidó Nemzeti Alap, Izrael legnagyobb és a világ egyik legrégebbi zöldszervezete. 1901-es megalapítása óta Izrael Államának fejlődésén és a zsidó emberek és Izrael közötti kapcsolatok erősítésén munkálkodik, ápolja a zsidó kulturális örökséget és segít megővni a természeti értékeket. A szervezet Izraelen kívül még több mint 55 ország-

ban van jelen, ahol támogatja a természetvédelemmel kapcsolatos oktatást, valamint az innovatív és fenntartható ökológiai megoldások fejlesztését. A Zsidó Nemzeti Alap a technológia területén szerzett jártasságát és tapasztalatait nemzetközi partnerségi programokon, workshopokon és képzéseken keresztül adja át partnereinek. A vízgazdálkodás, az újraerdősítés, az elszívatosodás elleni küzdelem és a fenntartható mezőgazdaság területén indított kezdeményezései és projektjei számos állami és nemzetközi elismerést szereztek.

További információ: kk1@unio-media.com

Deák Andrea / Mazsihisz

Rumbach: Turistalátványosság lesz a bima világon egyedülálló mozgása

A Rumbach Sebestyén utcai zsinagóga tóraolvasó emelvénye (bima) másfél tonnás súlya ellenére egyetlen gombnyomással elszívatható és újra felemelhető, ami igazi világritkaság. Éppen ezért a látogatók minden héten kétszer szemtanúi lehetnek a bima súlylyesztésének és felemelésének. Hegedűs Noémit, a Rumbach fejlesztési és marketingvezetőjét kérdeztük az attrakcióról.

Akik már ismerik az 1872. október elsején fölváratott, majd az elmúlt években lezajlott felújítása után 2021-ben ünnepélyesen újra átadott Rumbach-zsinagógát, azok tudják: a szakraális tér közepén elhelyezett tóraolvasó emelvény szükség esetén a padlószint alá süllyeszthető, így lehetővé válik olyan rendezvények megtartása is, amelyeket a bima esetlegesen akadályozna.

Am a bima süllyesztése és felemelése olyan világritkaság, amire minden bizonnyal kíváncsiak lesznek a Rumbach épületét megcsodáló bel- és külföldi turisták is.

S hogy a látogatók mikor és hogyan lehetnek tanúi ennek az eseménynek? Mint Hegedűs Noémi, az intézmény fejlesztési és marketingvezetője megkeresésünkre elmondta: a gyári előírás szerint a másfél tonnás emelvényt egy héten kétszer meg kell mozgatni, ez a mű-

velet a rendszeres karbantartás elmaradhatatlan mozzanata.

– A felemelést-süllyesztést eddig mindig a napi nyitás, azaz a látogatók érkezése előtt hajtották végre, mert attól tartottak, hogy zavarná a turistákat. Szerintem ez olyan izgalmas látvány, amit nem szabad elrejtünk. Tudomásunk szerint ilyen eltűnethető bima nincs másik a világon, ezért úgy gondoltam, feltétlenül meg kell mutatnunk a Rumbach látogatóknak – fogalmazott.

Már lezajlott a próbaüzem, most pedig már a turisztikai hirdetésekbe is bekerül a nem mindennapi látványosság, úgyhogy remélhetőleg egyre többen lesznek kíváncsiak az attrakcióra.

Hegedűs Noémi hozzátette: a próbaüzem ideje alatt délelőtt 11 órakor süllyesztették-emelték a tóraolvasó emelvényt, ám a Mazsihisz turisztikai szakembereinek javaslatára 13 órára tették át az időpontot, mert abban az időszakban több látogatóra lehet számítani.

Kérdésünkre, miszerint arra lesz-e lehetőség, hogy maguk a turisták nyomják meg a süllyesztő-emelő gombot, a fejlesztési és marketingvezető azt válaszolta: sajnos nem, ugyanis ezt a műveletet csak olyanok hajthatják végre, akik megfelelő üzemeltetői vizsgával rendelkeznek. Érdekességképpen hadd említsük

A pzyshai Jákov Jichák rabbi, akit mindenki csak Jehudinak (zsidónak) nevezett, kabbalista volt, korának talán legnagyobb misztikusa. Rajta kívül csak a lublini Jákob Jichák Chocer, a „látó” volt birtokában a világ nagy titkainak, a teurgjának, az alkalmazott kabbalának. Ők ketten azonban túl messze mentek a titkos tudás világi alkalmazásában. Mindketten egyszerre haltak meg különös, megmagyarázhatatlan körülmények között. A pzyshai Jákov Jichák rabbi még fiatal volt. Fel sem merült utódlásának kérdése. Most mindenki arra gondolt, hogy Abele Neustadter lesz az utód, aki kabbalára oktatta.

Tanácskozás kezdődött a hívek között, melyen részt vett az elhunyt rabbi bizalmasa is. A fakereskedő Szimche Bunem Bonhardt később patikus lett. A volt rabbi szerette, megtárgyalta vele a Talmud kétséges, nehezen értelmezhető részleteit. Tudós chászid volt, de a közösség kételkedve, ferde szemmel nézett rá szokatlan viselkedése, világi öltözte miatt. Színházba, vigadóba járt szórakozni. A tanácskozáson azonban kikérték véleményét. Mire Szimche Bunem elmondott egy történetet.

„Volt egyszer egy király, aki felfigyelt egy egyszerű, tanulatlan pásztoremberre, aki kitűnt éles eszével, jó megfigyelőképeségével, előre látásával, briliáns logikájával.

A király magához vette palotájába, és nemsokára megtette tanácsadójának. Telt-múlt az idő, és közel kerültek egymáshoz. Az országban jól mentek a dolgok, és mint kiderült, ezt az egyszerű pásztor bölcs tanácsainak köszönhették. A király úgy dön-

tött, megjutalmazza: neki ajándékozta a királyi palotához közeli kastélyt.

Ahogy az nemritkán megtörténik, az emberek irigykedni kezdtek. Megindult a suttogás, hogy aki előbb szerény pásztor volt, egyszerre palotában lakik, melyben óriási kincseket halmozott fel. Amint az lenni szokott, az irigység, mint egy kígyó, alattomosan csavarodott, mérgével megfertőzte a királyt is. Az a hír járta, hogy a tanácsadó lopja a kincstár javait.

A király egy ideig nem vett tudomást a vádaskodásokról, ám ahogy az áskálódás erősödött, benne is felerősült a gyanakvás. Elhatározta, hogy embereivel a palotába mennek, hogy saját szemükkel lássák, mit rejtenek a falak. Majd kiderül akkor, hogy a tanácsadó méltatlan a bizalmára!

Megbeszélték, hogy váratlanul megjelennek kastélyában, végigjárnak a szobákat, s majd előkerülnek a kincsek, a lopás bizonyítékai! Csak-hogy a termekben semmilyen pompa nem fogadta őket. Semmivel nem volt több bennük, mint bármelyik királyi tisztviselő házában. A hivatlan látogatók kezdtek kényelmetlenül érezni magukat. Már távozni készültek, amikor egyikük egy faliszőnyeg mögött hatalmas pántokkal megerősített, több zárral és lakattal lecsukott ajtót fedezett fel.

Felderültek az arcok! Megvan hát a bizonyíték, kiderült, hogy a tanácsadó tolvaj! A titkos helyiségben őrzik hatalmas vagyonát! Felszólították, mutassa meg, mit rejteget, mi van a megerősített rejtékajtó mögött. A tanácsadó vonakodott: semmi értelme bemenni a szobába. Nincs ott semmi, ami érdekelhetné őket, időpazarlás oda betekinteni. A király emberei nem hagyták magukat. Követelték: ha nincsen takargatnivalója, engedje be őket.

Addig-addig ment a huzavona, amíg a király rászólt: nyissa ki az ajtót, látni akarja, mit rejt el szemük elől. Mit volt mit tenni, a tanácsadó előszedte a kulcsokat, kinyitotta a zárat, levette a lakatokat, és... feltárult a terem! A király és emberei egymás után tolongtak, látni akarták a nagy titkot. Odabenn sötét volt. Széthajtották hát a zsalugátereket, a fény bevilágította a helyiséget, melynek közepén csupán egy egyszerű parasztszék állt. A széken ócska, elhasznált, rongyos ruha, egy tarisznya és egy furulya. Az uralkodó és kísérete álmélkodásra tátotta száját, nem értették, mit keresnek ezek a holmik a lezárt szobában. A király a tanácsadója magyarázatát kérte. Erre a bizalmas beszélni kezdett:

– Közismert, hogy szegény pásztor voltam. Öríztem nyájam, volt időm olvasni, gondolkodni. Mint tudott, az uralkodó kinevezett tanácsadójának, és én a legjobb tudásom szerint segítettem ügyes-bajos dolgaiban. Gyarapodtam és gazdagodtam. A király nekem ajándékozta a kastélyt. Rátaláltam erre a szemek elől rejtett szobára. Behoztam egykori parasztszékemet, kopott, elhasznált pásztorruhám, batyumat és furulyámat.

A király és emberei még most sem értették.

– Tudjátok – folytatta magyarázatát a tanácsadó –, amikor azt érzem, hogy a dölyfösség eluralkodik rajtam, és azt hiszem, hogy már több vagyok sok más embertársamnál, akkor este bejövök ebbe a szobába. Felöltöm régi pásztorruhám, vállamra veszem szegényes batyumat, és furulyázni kezdek. Miért? Hogy emlékezetembe idézzem, honnan jöttem, és tudatosodjon bennem, hogy vissza is kerülhetek oda, ahol elkezdtem, és ahonnan ide jutottam, a kastélyba.”

Szimche Bunem Bonhardt befejezte meséjét. Erre Abele Neustadter rabbi felállt Jehudi rabbiszékéből, és beleültette Szimche Bunemet.

Szerdóczy J. Ervin főrabbi

80 éve gyilkolták meg Edith Steint, a zsidó lányt, akiből katolikus szent lett

Ő, ez a 80 éve meggyilkolt bátor, nyitott értelmű és okos zsidó nő ma Európa egyik védőszentje. Mi, akik természetesen nem hiszünk a szentek közbenjárásában, szomorú szívvel, kegyelettel emlékezünk Edith Steinre.

1891. október 12-én, jom kippur napján született, és egész életét a népéért hozott engesztelő áldozatnak tekintette. A 20. század legnagyobb filozófusainak volt a tanítványa, és egy másik zsidó származású katolikus szent, Avilai Szent Teréz vezette el élete igazságához. Auschwitzban halt meg zsidóként és katolikus mártírként nem egészen 51 évesen, 1942. augusztus 9-én.

Ortodox zsidó család 11. gyermekéként született az engesztelés napján a sziléziai Breslauban. Kétéves korában édesapja meghal, édesanyja nevelői nyitottságra, intellektuális igényességre és alázatos hitre a gyerekeket, igyekszik iskoláztatni őket: kedvence, Edith különösen jó fejű, érdeklődő kislánynak tűnik.

Annyira önálló gondolkodásának bizonyul, hogy kamaszkorában úgy dönt, ateistává válik. Játshatott némi szerepet ebben az elhatározásában édesapja korai elvesztése is.

Elmélyült filozófiai tanulmányait azért szakítja félbe 24 évesen, hogy nővérként szolgáljon egy járványkórházban az első világháború idején: ez a tapasztalat vezeti el filozófiai disszertációjának témájához, az empátia problémájához. Téma-

vezetője a korszak és az évszázad egyik legnagyobb – különben zsidó – filozófusa, Edmund Husserl volt, az ő asszisztenseként dolgozott diplomázása után a Freiburgi Egyetemen, de együttműködött Martin Heideggerrel is.

Fellépett a nők egyenjogúságáért is egyetemistaként, és hogy ez nem volt okafogyott fellépés, azt a saját karrierje is mutatta, az, hogy nő mi-volta miatt nem léphetett előre a tudományos pályán az asszisztensségből.

Ebben az időszakban olvasta el egy titkos zsidó, egy marránó nagy-

apától származó katolikus szent, a híres Avilai Szent Teréz életrajzát, és rögtön úgy érezte, megtalálta, amit keresett: azt mondtam magamnak: ez az igazság.

A következő év, 1922 első napján tér meg katolikusnak, és nemsokára tanítani kezd egy szerzetesi iskolában: itt tölt nyolc évet, közben folyamatosan dolgozik, Aquinói Tamás érkeztét fordítja az igazságról, mestere, Husserl filozófiája és a katolikus tanítás összekötése foglalkoztatja.

Miután állást kap a münsteri Tudományos Pedagógiai Intézetben,

szinte rögtön hatalomra kerülnek a nácik, így távozni kényszerül.

Ezt követően csatlakozik a kármelita apácarendhez, egy kölni mezítelbás kármelita kolostor közösségéhez. Itt latint és filozófiát tanít a nővéreknek, megírja Véges lét és öröklét című művét egyfelől, amelyben sikerül összehangolnia a katolikus tanítást Husserl elképzeléseivel, és innen ír levelet másfelől XI. Pius pápának a kereszténység és a rasszizmust bálványozó náci antiszemitizmus összeegyeztethetlenségéről, kérve a Vatikán világos állásfoglalását.

Hetek óta látunk olyan cselekedeteket Németországban, amelyek az igazság és az emberség tökéletes megcsúfolásai, a „szeresd felebarátodat” parancsáról nem is beszélve. A nemzetiszocialisták vezetői évek óta szítják a gyűlöletet a zsidók ellen. De a felelősség elsősorban azoké, akik idáig engedték eljutni őket a hallgatásukkal... Ezekben a hetekben nemcsak zsidók, de jámbor keresztény hívek ezrei is azt várják Németországban és hiszem, hogy az egész világon, hogy az egyház emelje fel szavát Krisztus nevének meggyalázása ellen. Nem éppen ellentétes mindaz, amit a nácik hirdetnek, a mi Urunk és Megváltónk életével, aki még a keresztben is üldözöttéért imádkozott? Mi, akik az egyház hűséges gyermekei vagyunk és látjuk, mi zajlik Németországban, a legrosszabbtól féljük a katolikus egy-

ház presztízsét, amennyiben továbbra is hallgat.

A rend még a háború kitörése előtt, 1939-ben átcsempesztte Edith Steint és egy szintén megtért testvérét egy hollandiai kármelita kolostorba. Tudta már azelőtt, hogy a nácik megszállták volna Hollandiát, hogy nem éli túl a háborút.

Amikor 1942-ben a holland püspöki kar elítélte a megszálló hatalom zsidóüldözéseit, a nácik válaszul le-tartóztatták és deportálták a kitért zsidókat is, közöttük Edith Steint és a testvérét. Az imponálóan erős hitű asszonynak tisztelői felajánlották, hogy megszöktetik, ő azonban nem akarta sorstársait magukra hagyni.

Még nem töltötte be az 51. életét, amikor 1942 augusztusában az auschwitzi tábor egyik gázkamrájában befejezte életét.

Boldoggá, majd szentté egyaránt II. János Pál pápa avatta, a katolikus egyház olyan mártírként, aki tudatosan ment végig azon az úton, amelyen zsidó testvérei jártak a holokauszt idején. A boldoggá avatáshoz szükséges csodát is immár halálában vitte véghez. Egy róla elnevezett kétéves kislány (ő maga is ennyi idős volt, amikor elvesztette az apukáját) mérget nyelt, és akkor gyógyult fel – zsidó kezelőorvosa szerint is – csodaszerűen, amikor édesapja és a barátok az ő közbenjárását kérték, azét az asszonyét, akit rövid földi életében Edith Steinnek hívtak.

ZSIDÓ VILÁGHÍRADÓ

Németország

A szövetségi alkotmányvédő hivatal tájékoztatása szerint az antiszemita provokációk száma 2021-ben az előző évhez képest 29 százalékkal növekedett. A hatóságok tavaly 3021 esetet regisztráltak, szemben a 2020-ban történt 2531 incidenssel. A provokációkat elsősorban a szélsőjobbhoz kötődő személyek és csoportok, valamint a muzulmán szélsőségesek követik el. Az interneten és egyes kiadványokban gyakori a gyűlöletbeszéd és a holokauszt tagadása, de többször ért közvetlen támadás zsidó embereket és intézményeket is.

Benjamin Steinitz, az antiszemitizmussal foglalkozó berlini kutató és tájékoztató központ igazgatója kijelentette, hogy „a hatóságok által közölt adatok csak a jéghegy csúcsát jelentik”. A szintén berlini Amadeu Antonio Alapítvány felmérése szerint széles körben elterjedtek a zsidókkal kapcsolatos összeesküvés-elméletek, melyeket az ukrainai háború is felerősített. Egyes csoportok bírálják a holokausztútlélők kimentését Ukrajnából és dicsőítik az izraeliek ellen elkövetett terroristatámadásokat.

A megkérdéztettek 60 százaléka gondolja, hogy az antiszemitizmus megnövekedett az országban. Josef Schuster, a németországi zsidók központi tanácsának elnöke a ZDF televízióban kijelentette, hogy „a zsidó élet súlyosan veszélyeztetett” és „a legnagyobb veszélyt a szélsőjobboldal jelenti”.

Németország. Josef Schuster: A legnagyobb veszélyt a szélsőjobboldal jelenti.

Marokkó

A közelmúltban a Mimoune Társaság, a népművészeti és idegenforgalmi minisztérium, az V. Mohamed Alapítvány és más szervezetek kezdeményezésére „Zsidó örökségünk – a kézművesek mesélnék” logóval vándorkiállítást rendeztek Fezben, melyet az amerikai nemzetközi fejlesztési ügynökség finanszírozott. A bemutató célja a marokkói zsidó örökség megőrzése és a múlt tapasztalatainak átadása a következő generációknak. Abdu Kawkabi, a Mimoune főtitkára szerint a látogatók új szemszögből ismerkedhetnek meg a zsidó kulturális örökséggel. A vándorkiállítást később más marokkói helyszíneken is bemutatják.

A város régi, falakkal körülvett zsidó negyedében, a Mellahban számos épület, köztük a rácsos és erkélyes házak is őrzik a múltat. Az UNESCO a történelmi örökség részének nyilvánította 16. században épült Ibn Danan zsinagógát, ami jelenleg zsidó múzeumként működik.

1948-ban mintegy 30.000 hittestvérünk élt Fezben, számuk jelenleg kevesebb mint száz fő.

Románia-Izrael

Hat évig tartó huzavona után a két kormány képviselői megállapodtak a Romániából származó és később Izraelben letelepedett holokausztútlélők kárpótlásáról. Az egyezmény havi néhány száz sékel többletbevételt jelent

mintegy 7000 érintett számára. Az egyezmény megkötését nehezítette, hogy a román törvények alapján az országot a második világháború után elhagyók elvesztették állampolgárságukat és nyugdíj jogosultságukat. Colette Avital volt kneszetképviselő, a soátútlélők civil szervezet központjának elnöke az Israel Hayom napilapnak adott nyilatkozatában kijelentette, hogy a román kormány a kifizetéseket először olyan dokumentumok bemutatásához kötötte, amelyeket már lehetetlen beszerezni. A központ és a bukaresti hatóságok azonban 2020-ban megállapodásra jutottak a kárpótlásról, amit a román biztosítási ügynökség viszont nem fogadott el. Az izraeli társadalmi egyenlőség mi-

Románia-Izrael. Colette Avital: A másfél évig tartó tárgyalások eredményre vezettek.

Marokkó. A zsidó negyed piaca.

nisztérium vezetése is bírálta az idős holokausztútlélők diszkriminálását. Végül az újabb, másfél évig tartó tárgyalások eredményre vezettek. Lapid miniszterelnök – aki maga is egy holokausztútlélő fia – üdvözölte a megállapodást. Kijelentette, hogy „kijavítottak egy hosszú ideje fennálló igazságtalanságot”.

Spanyolország

A madridi Szezárd Központban október 26-ig látható a neves holland festőművész, Rembrandt (1606–1669) műveit bemutató kiállítás. „A zsidó világ Amszterdamból nézve” elnevezésű tárlat elsősorban Rembrandt zsidó kapcsolatait igyekszik bemutatni. A művész több évig Amszterdam Breestraat nevű zsidó negyedében lakott és dolgozott. Barátai közé tartozott Efraim Hezekiah Bueno orvos, akinek portréját a náci megszállók elrabolták, de visszakerült az amszterdami Rijks múzeumba. Híres képe a Zsidó mennyaszszony is, amely a 19. század elején egy gyűjtőtől kapta a nevét.

Alba Carballeira művészettörténész, a kiállítás kurátora kijelentette, hogy Rembrandt a barokk festészet egyik legnagyobb alakja, akinek tevékenysége egybeesik a holland aranykorral. Hangsúlyozta, hogy a művész csodálattal szemlélte a zsidó világot, és kapcsolata volt a 17. század legfontosabb zsidó családjaival. Mecenásai között zsidók és keresztények egyaránt megtalálhatók.

1672-ben a 200.000 lakosú Amszterdamban 2500 szezárd és 5000 askenázi zsidó élt, akiknek a tevékenysége meghatározó volt a város életében.

Kovács

Spanyolország. A Rembrandt-kiállítás plakátja.

Egy zsidómentő akció Budapesten

Szabadtéri kiállítás és tárlatvezetés

A Zsidó Kulturális Fesztivál kísérő programjaként mutatják be a Szentély a viharban – Egy zsidómentő akció Budapesten című szabadtéri kiállítást a Cipők a Duna-parton holokauszt-emlékműnél (Budapest V. kerület, id. Antall József rakpart). A kiállítás 2022. szeptember 8. és október 10. között tekinthető meg.

A hivatalos megnyitó előtt egy nappal, szeptember 7-én, szerdán este 6 órakor a kiállítás magyar és angol nyelvű tárlatvezetéssel is megtekinthető. A programon a részvétel ingyenes, de regisztrációköteles. **Jelentkezni az info@carl-lutz.com e-mail-címen lehet.**

Ismerkedjen meg, mindössze pár lépésre a cipők emlékművétől, a Duna partján, a hihetetlen mentőakció történetével, amelyet Carl Lutz svájci konzulhelyettes kezdeményezett 1944 Budapestjén.

A budapesti zsidó ellenállás résztvevőinek semleges államok és a Nemzetközi Vöröskereszt képviselőinek segítségével több tízezernyi fővárosi zsidót sikerült megóvniuk. Ez volt a legkiterjedtebb, legnagyobb embermentési kísérlet a holokauszt idején.

A kétnyelvű kiállítást tavaly Svájcban lehetett először megtekinteni. Breuerpress

IZRAELI SZÍNES

A Szochnut oroszországi működésének beszüntetését latolgatja Izrael

Oroszországi működésének beszüntetését latolgatja a zsidók Izraelbe telepítését intéző nemzetközi Zsidó Ügynökség (Szochnut), mert az orosz hatóságok az Izraelbe emigrálók adatainak átadását és az irodái bezárását követelik tőle.

Az Izraelből irányított szervezet mindeddig sikeresen megtagadta a kért információk átadását, ám emiatt az orosz igazságügyi minisztérium oroszországi működésének felfüggesztésére utasította.

A Ynet szerint már a hónap elején érkezett egy levél az orosz hatóságoktól a szervezet moszkvai irodájába, amelyben olyan megjegyzéseket és bírálatokat fogalmaztak meg a Szochnut helyi működéséről, melyeknek jogi következményei lehetnek.

A Zsidó Ügynökség évek óta dolgozik Oroszországban a zsidók Izraelbe vándorlásának ösztönzésén, emellett nyári táborokat, valamint oktatási intézményeket működtet. Az orosz kormány a közelmúltban szigorította az ügynökséggel szemben támasztott követelményeit, majd információkat kért az Oroszországból Izraelbe vándorolni szándékozó zsidókról. Ezt a kérést a Szochnut megtagadta, mert féltette az érintettek személyes biztonságát.

A Ynet értesülése szerint izraeli delegáció indul Moszkvába, hogy megvi-

tassa az orosz igazságügyi minisztérium követelését a Zsidó Ügynökség irodáinak bezárására vonatkozóan.

A Szochnut bejelentette, hogy előzetes tárgyalást tűztek ki Moszkvában, s a jogi eljárás befejeztéig nem nyilatkoznak az ügyről.

Az orosz zsidók nem lesznek az ukrajnai háború túszai. Szánalmas és sértő a kísérlet, hogy a Zsidó Ügynökséget büntessék Izrael háborúval kapcsolatos álláspontja miatt. Nem lehet elszakítani az orosz zsidók Izraelhez fűződő történelmi és érzelmi kapcsolatát – nyilatkozott Náchmán Sáj izraeli diaszpóraügyi miniszter a Ynetnek.

Oroszország Ukrajna elleni háborújának kezdete óta több ezren vándoroltak Oroszországból Izraelbe. Az Izraelben élő orosz ajkúak szervezetének elnöke, Alex Rif felszólította az izraeli hatóságokat, hogy gyorsítsák fel a bevándorlás bürokratikus eljárásait, mert lehetséges, hogy egy hónap múlva leghördül egy új vasfüggöny, és a mi lelkiismeretünkön szárad, ha a zsidók ott maradnak Oroszországban.

Autó- és motorsport fejlesztésében dolgozik együtt Magyarország és Izrael

Magyarország és Izrael a jövőben együttműködik az autó- és motorsport, valamint az ezzel kapcsolatos innovációk fejlesztésében – jelentette be egy online szemináriumon Palkovics László technológiai és ipari miniszter.

Az eseményen hangsúlyozta, abban bízik, hogy a két ország közötti együttműködés hatására nemcsak a technikai sportágakba tudnak betörni, hanem a mindennapi életben is használható innovációkat fejleszthetnek.

„Több nagy autómárkának is van Magyarországon gyára, nagy megtiszteltetés, hogy az Audi, a Mercedes, az Opel és a Suzuki is minket választott, illetve hogy Debrecen mellett a BMW is építkezik” – jelentette ki Palkovics László.

A miniszter kiemelte, Magyarországon van az egyik legkülönlegesebb, minden nagy gyártó által előszeretettel használt tesztpálya, valamint a Forma-1-es Magyar Nagydíjnak otthon adó hungaroringi versenypálya mellett egy olyan, a motorsport fejlesztését és innovációját támogató park épül, amely hatalmas segítség lesz a fiatal feltalálókknak abban, hogy elképzeléseiket a gyakorlatban is tesztelhessék.

„Az autózás és az autóversenyzés

világa nagy átalakulás előtt áll: az elektromos meghajtás egyre nagyobb teret nyer, a szintetikus üzemanyagok és az autók fejlesztése, a különböző szimulációk futtatása egyre fontosabbá válik” – mondta Palkovics, külön megemlítve a HUMDA Magyar Autó-Motorsport és Zöld Mobilitás-fejlesztési Ügynökség Zrt. szerepét a hazai fejlesztésekben.

A technológiai és ipari miniszter kifejtette: Izrael élen jár a különböző fejlesztésekben, az ország a startup cégek egyik hazája, így megtisztelő a magyarok számára az együttműködés.

Jakov Hadas-Handelsman, Izrael magyarországi nagykövete köszöntőbeszédében azt mondta, hazája fontos szereplője a digitális világnak, rengeteg tehetség és startup indult tőlük világhódító útjára: utóbbiból jelenleg mintegy 8500 található az országban, csak az autópárhoz köthetően pedig 600 ilyen cég működik Izraelben, melyek találmányait olyan gyártók is használják, mint a Porsche.

Az online megbeszélésen több cég is bemutatkozott, valamint meghívott vendégként Talmácsi Gábor világbajnok motorversenyző és Roy Nissany, a pályafutását Magyaror-

szágon kezdő, izraeli Forma-2-es pilóta is felszólalt. Előbbit a motorversenyzésben a biztonság kiemelt szerepéről kérdezték, míg utóbbit arról beszélt, hogy a Nemzetközi Automobil Szövetség (FIA) különböző versenysorozataiba milyen sokféle technikai és technológiai újítás érkezett az elmúlt években.

„Minden olyan céget szívesen látnak a Forma-1-es csapatok, amelyeknek a szabályok adta kereteken belüli fejlesztéseivel gyorsabbak lehetnek az autók” – mondta Nissany. (MTI)

Másfél ezer éves evőeszközre és fülönfüggőre bukkantak Izraelben

A szakemberek a fémtárgyak mellett a Talmud keletkezésének korából származó, mintegy 1500 évvel ezelőtti cserépedényeket, üvegedényeket és állatcsontokat is találtak.

Másfél ezer éves evőeszközre (vilára) és medálos fülbevalóra bukkantak az Észak-Izraelben, a Galileai-tengernél, másik nevén a Kineret-től folyó ásatásokon – jelentette a Jédiót Ahronót című izraeli újság hírportálja, a Ynet. A szakemberek a fémtárgyak mellett a Talmud keletkezésének korából származó, mintegy 1500 évvel ezelőtti cserépedényeket, üvegedényeket és állatcsontokat is találtak a tótól mintegy 4 kilométerre észak-keletre lévő Korazim Nemzeti Park egyik épületénél végzett ásatáson, amelyet az Izraeli Régészeti Hatóság (IAA) felügyelt. A bronzvillácskát véséssel díszítették, ami a régészek szerint azt jelzi, hogy egy különösen értékes eszköz lehetett, a függős fülbevalót pedig valószínűleg egy kis üvegmárvány is ékesítette.

A nemzeti parkban már több éve lehetővé teszik a nagyközönség számára, hogy részt vegyen az ősi zsidó közösség maradványainak feltárásában, és most is családok tucatjai dolgoztak önkéntesként a falu egyik legnagyobb lakóépületénél végzett ásatásokon.

Az amatőr régészkedésben részt vevő egyik lány vette észre az evőeszközt, amely igen ritka lelet. „Soha nem láttam villát sem ásatásokon, sem a tudományos irodalomban. Általánosságban elmondható, hogy alkalmanként előfordulnak egyszerű vaskések, de az evőeszközök nagyon ritka dolgok” – nyilatkozta az ásatásokat vezető Ahia Cohen-Tavor a leletről a lapnak.

„Az emberek hajdanán valószínűleg főleg fakanalakat használtak, melyek természetesen nem maradtak fenn. A villát vésés díszíti, azt jelezve, hogy ez egy luxuseszköz. Az ásatások folytatásakor megpróbáljuk majd megérteni, hogy mire használták ezt a helyiséget, és miért volt itt a villa. Izgalmas kitalálni, elképzelni, hogy miként éltek az itt lakók, és megpróbálni összevetni a mi életünket az övékkel ugyanott, több tucat generációnyi különbséggel” – tette hozzá a régész.

A Korazim Nemzeti Park az első és a nyolcadik század közötti, az Újszövetségben is megemlített zsidó falu nyomait őrzi, beleértve a zsinagóga maradványait is. (Shiri Zsuzsa, MTI)

Izrael lehet a megmentő

Az elsivatagosodás fokozódik a Közel-Keleten, a klímaváltozás egyik központjában, és Izrael jelentős része eleve sivatag. Az aszályos időszakok még hosszabbak lesznek és még gyakrabban fognak jelentkezni, mint Ábrahám idejében és azóta – olvasható a Magyar Zsidó Múzeum és Levéltár aktuális magazinjában.

A mezőgazdaság fokozatosan ellehetetlenül egyre nagyobb területeken, a megélhetésüket veszített lakosok a városokba menekülnek, ahol újra nehéz lesz munkát találniuk, tovább nő a térségben a szegénység és a bizonytalanság, aminek következtében alighanem az erőszak is fokozódik majd. És nem lesz víz, ahogy már most is alig van, s még aktuálisabb lesz a megélhetésért mondott Főima-áldás esőért könyörgő része.

A folyamat zajlik, és jó, ha egyáltalán lassítható kicsit. Az izraeli technológia legsikeresebb ötletei között vannak a vízgazdálkodást segítő

találmányok, már most tudja fedezni saját lakossági és mezőgazdasági szükségleteit, és még segíteni is tud szomszédainak. Ha az Ábrahám-megállapodásokba bevonódnak újabb országok, ha sikerül békét kötni a Perzsa-öböl államaival és Észak-Afrika, Közép-Afrika is még nagyobb arányban csatlakozik, Izrael nagy segítségükre lehet. De a források mindenképpen végesek, a rendkívüli tudatosság semmiképpen nem spórolható meg, és Izrael ezen is dolgozik erőteljes kampányokkal.

A könyörgés akár erre is emlékeztetheti azt, aki megismétli naponta háromszor. Arra, hogy a víz, az eső végső soron mégiscsak az Örökkévaló ajándéka, és nagyobb kincsünk lesz a következő században, mint ezelőtt, s még nagyobb itt, Magyarországon, ahol az aszály szintén súlyos problémákat okoz már régóta, és fog is még okozni. A Főima tehát kétségbeejtően naprakésznek, korszerűnek tűnik.

Salamoni döntést hozott egy rabbinikus bíróság

Az elvált szülők nem tudtak megegyezni abban, kinél legyen a nyolcéves gyerek állandó lakhelye – a rabbi egy nem mindennapi döntéssel oldották meg a problémát.

A probléma a következő volt: egy nyolcéves fiú édesapja a Tel-Aviv közelében lévő Rehovot városban lakik, az édesanyja a Jeruzsálem melletti Maale Adumim településen. Az elvált szülők pedig már évek óta nem tudtak megegyezni abban, hol legyen a gyerek állandó lakhelye, ezért a fiúnak folyton ingáznia kell a két város között, tudtuk meg a Kibic cikkéből.

Rehovot rabbinikus bírósága méltán rendhagyónak nevezhető döntést hozott az ügyben, amely valamennyire emlékeztet Salamon király híres ítéletére. Ebben a bölcs uralkodó úgy tett igazságot, hogy egy újszülött kettévágását javasolta annak a két asszonynak, akik egyaránt azt állították, hogy övék a csecsemő.

Rabbinikus bíróság Izraelben

(A kép illusztráció)

A mostani esetben a gyerek kettévágása nem merült fel; a rabbinikus bíróság ehelyett azt mondta ki, hogy a fiúnak a két szülő lakhelye között felúton található Modiin városába kell költöznie. Valamint az a szülő kaphatja meg az állandó felügyeleti jogot, amelyik hajlandó vele odaköltözni. Ha mindketten odaköltöznek, akkor a gyerek közös felügyelet alá kerül.

Az esetről hírt adó Ynet úgy tudja, az édesapa rögtön beleegyezett a költözésbe, míg az édesanya egyelőre nem hajlandó erre. Az anya ügyvédje szerint nem lehetséges, hogy egy rabbinikus bíróság szabja meg egy szülőnek és egy kiskorúnak, hogy hol éljenek.

A bíróságot vezető Cion Askenázi rabbi szerint a döntés kizárólag a gyermek jólétét szolgálja, akit ezzel megkímélné attól, hogy hosszú órákat kelljen állandóan utazással töltönie, és lesz ideje arra, hogy baráti kapcsolatokat építhessen ki saját korosztályával.

Ferenc pápa és Abraham Skorka rabbi nem mindennapi barátsága

Jorge Mario Bergoglio bíboros – akit 2013 óta Ferenc pápaként ismer a világ – és Abraham Skorka rabbi, az argentinai Latin-Amerikai Rabbiképző Szeminárium vezetője régi jó barátok. Mindketten állhatatos hívei a vallások közötti párbeszédnek, közös könyvet is írtak Az égről és a földről címmel, amelyről most Katona Klári írt a Jelen hasábjain.

Szolgálatba álltak. Az Ember szolgálatába, Isten nevében. A földi élet megsegítésére. A katolikus és a zsidó vallás képviselőiként. Különböző utakon indulva érte, az igazsághoz különböző utakon közelítve. A méltó élet megéléséhez kellő megoldásokat keresve. Önmagukat hitben ösztönözve. Fáradhatatlanul. A jezsuita pap, a zsidó rabbi. Barátságban. Mély barátságban egymással, csak a Teremtővel elmélyültebben – írja Katona Klári a Jelen hasábjain megjelent, A pápa és a rabbi című írásában.

A rabbi és a későbbi pápa beszélgetéseinek kész kézírata három évvel azelőtt került nyomtatásba, hogy Jorge Mario Bergoglio 1,2 milliárd ember katolikus pápája lett. Akinek Abraham Skorka rabbi akkor már

rég a barátja volt, s a nem kis változás ellenére is az maradt.

Buenos Aires akkori érsekének és a Seminario Rabínico Latinoamericano (Latin-Amerikai Rabbiképző Szeminárium) zsidó vallási és egyetemi központ rektorának beszélgetései nemcsak elképzelhetővé teszik, de gyönyörűen példázják is a felekezetek közt megvalósítható párbeszédet. Minden ellenkező elgondolás ellenére. Minden, a világszerte is ez ellen ható munkálkodás ellenére. Mert

mindketten hidat szeretnének építeni a vallásaik, valamint a világ egésze és vallásaik között.

Beszélgetéseik a lehető legtöbb témában vetik fel a hit és a mindennapi élet mozgatóit, félreértéseit, átlátni, megérteni valót ahhoz, hogy az igazság minél inkább kirajzolódhasson. Beszélnek a hitről, a hitetlenségről, a nőkről, az abortuszról, az öregekről, a tudományról, az oktatásról, az imádságról, a globalizációról, a pénzről, a világot keserítő szegénységről. A válásról, a kapitalizmusról, a kommunizmusról, az egyneműek házasságáról, a bűntudatról, a halálról, a holokausztról, a hatalomról, az eutanáziáról, a politikáról, a vallási vezetőkről. Istenről. Emberin – írja Katona Klári.

Kezdődik az iskola...

...és nekem ilyenkor gyakran eszembe jut egykori óvodás és iskolás társam, Reiner Miki rendhagyó iskolaválasztása, illetve önkényes iskolaváltása.

1953-ban történt, kezdtük az általános iskolát. Talán egy hét telt el, amikor a papírboltban találkoztam Mikivel. Kérdeztem, melyik iskolába ment, mondta, hogy a Kaszába, amelyik nagyon közel van hozzájuk, de nem szereti, mert alig ismer valakit a többiek közül, hiszen egy távoli oviba jártunk. Én a kérdésére azt feleltem, hogy a zsidó iskolába, és rajtam kívül az általa ismert óvodások közül ott van még Kurcz Öcsi, Fábián Peti, Schwartz Laci is. Ő is velünk akar járni, mondta Miki határozottan, amikor a fűzetvásárlás után elbúcsúztunk egymástól. Biztattam, hogy csak jöjjön, az egyik leghátsó padisor félig üres.

A zsidó iskolának nevezett épület 53-ban már nem egyházi tulajdon volt, hanem állami (vagy községi? nem tudom). Az iskola a zsinagóga utcájában, azzal majdnem szemben lévő piros téglás, földszintes épület volt, három tanteremmel, a negyedik megmaradt imateremnek... Nagy, lejtős udvara volt, annak végében egy téglapavilon, egyik felében ülőkés vécékkel, a másikban kátrányos falú vízelével. Mögötte a frissen ázott szemétdög, amelybe szünetekben visítva ugráltunk.

A találkozásunk utáni napon megjelent a folyosón Miki. Behívtuk a bejáratí folyosóval szembeni tanteremünkbe. Ottó volt az ügyeletes aznap, a tanító érkezésekor elkiáltotta magát, hogy osztály vigyázz, és jelentett: tanító néni-nek jelentem, az osztálylétszám harmincegy, jelen van harmincegy, nem hiányzik senki. A tanítónőnk szemrehányóan közölte vele, hogy csak harminc az osztálylétszám, jól jegyezze meg. Ottó halkán közölte, hogy eggyel többen lettünk, mert jött egy új fiú. Tanítónőnk csodálkozott, ő erről semmit nem tud, ki az új fiú? Miklós jelentkezett.

A tanítónő és Miki párbeszéde emlékezetem szerint ez volt:
– Hogy hívnak és honnan jöttél?
– Reiner Miklós a nevem, a Kasza-iskolában voltam eddig.
– Miért jöttél át?
– Hááát, ide sok ismerős jár, akikkel már az óvodában is...
– A szüleid intézték az átjelentkezést?
– Mondtam anyunak, hogy én ide akarok járni... azt mondta, jó, mert a féltestvérem is ebbe az iskolába járt...
– A féltestvéred neve?
– Ő is Reiner Miklós...
– Két Miklós egy családban?
– Nem, ő már nem él, anyu azt mondta, elvitték, amikor háború volt... Az anyját is, a húgát is...
– Ül le, Miklós, beírlak az osztálynaplóba.

Politzer Tamás

Az idei Zsinagógai séták sorozat zárásaként, a Sétáljunk együtt! programok keretében Révkomáromban tett látogatást a Pápa és Környéke Zsidó Kulturális Hagyományörző Egyesület csoportja. Az egyesület közönségi oldalán beszámolt róla, hogy a helyi hitközségben nagyon kedves fogadtatásban volt részük, megismerhették a komáromi zsidóság múltját és jelenét, megtekintették a Menházat, a zsinagógát és a temetőt is. Ezt követően a történelmi belvárosban barangoltak, meglátogatva Jókai szobrát és az Európa-udvart is. Sok élménnyel gazdagodva tértek haza. (veol.hu)

Izraelben népszerűsítette hazánkat a Magyar Turisztikai Ügynökség

Az izraeli vendégforgalom 90%-a hagyományosan Budapestre koncentrálódik, a leglátogatottabb fővárosi attrakciók körükben a belvárosi kerületekben található Parlament, a Dohány utcai zsinagóga és környéke, a bulinegyed és a Gozsdu-udvar, a Citadella, valamint a Duna-korzó.

2022 első félévében 64 ezer izraeli vendég érkezett Magyarországra, akik összesen 225 ezer vendégéjszakát töltöttek el. Év végéig összesen mintegy 580 ezer izraeli vendégéjszaka várható hazánk kereskedelmi és magán szálláshelyein – hangsúlyozta Izbriszov Vitalij, a Magyar Turisztikai Ügynökséget képviselő nemzetközi piacszakértő a visegrádi négyek országai által Tel-Avivban rendezett közös workshopon 2022. júliusban.

Izraelben a nagycsaládosok aránya rendkívül magas, ezért ők kiváló célcsoportot jelentenek a magyar B2B turisztikai szakemberek számára. Erdemes bemutatni nekik Magyarország családbarát, illetve többgenerációs program- és attrakciókínálatát.

Ezenkívül jelentős potenciállal bír még az a magas jövedelmű millennial réteg (Y generáció), akik jellemzően az IT szektorban tevékenykednek, és évente több, rövidebb időtartamú külföldi utazást is megengedhetnek maguknak – foglalta össze Izbriszov Vitalij a piacon rejlő további lehetőségeket.

Izbriszov Vitalij bemutatta a vidék attrakciókínálatát is

Fotó: MTÜ

A szakértő hozzátette: a koronavírus-járvány lecsengése után az izraeli vendégforgalom dinamikus növekedésnek indult, amihez nagymértékben hozzájárult, hogy évek óta nem volt ennyire kedvező a légi összeköttetés Budapest és Tel-Aviv között.

Izbriszov Vitalij a workshopon Budapest városnéző programjai mellett bemutatta a vidék attrakciókínálatát is. A nyugati országrészt érintve a Balaton nyújtotta változatos élménykínálatra hívta fel a figyelmet, míg a keleti régióból – a közvetlen járat miatt – Debrecen és térségét emelte ki, tekintettel a családok vendégek számára elérhető kiváló gyógyfürdő- és szállodakínálatra.

turizmus.com

A 100 éves Hemli Józsefné köszöntése

Száz esztendeje született Hemli Józsefné, leánykori nevén Stuhlberger Erzsébet. A ma Nyíregyházán élő hölgy Tokajban látta meg a napvilágot 1922. augusztus 7-én. Stuhlberger Sámuelnek és élete párjának, Kohn Szerénnek sokáig nem született gyermeke. Szerén nagynénje, Betti néni a házaspár kérésére a híres keresztúri rebbétől, Steiner Jesájától kért tanácsot. A rebbe azt mondta, hogy az elhunyt nagymama nevét a családban még egyetlen gyermek sem viseli, az a baj. Aztán Betti néni kislány unokája született, aki megkapta a nagymama nevét. És lássunk csodát, Szerén nemsokára teherbe esett, majd megszületett Erzsébet. Az édesapa Tokajban volt kóser mézár, az édesanya a háztartást vezette. Nagy szeretettel nevelték gyermeküket.

Erzsébet elemibe a tokaji zsidó iskolába járt, a polgárit is Tokajban végezte.

1944. április 16-án a Stuhlberger családot is, csakúgy, mint a többi tokaji zsidó lakost, a zsinagóga területére hurcolták, ahonnan néhány nap múlva szekereken a bodrogkeresztúri vasútállomásra, onnan a sátorlajúrhelyi gettóba vitték őket. Innen Auschwitzba zakatolt velük a vonat. Erzsébet a szüleit a birkenauai rámpán látta utoljára. Ő maga a stutthofi lágerbe került, majd

Magdeburgban egy fegyvergyárban dolgozott.

A felszabadulás után kalandos utakon hazajutott Tokajba. Férjhez ment, a férjével, Vogel Sándorral szodaüzemet működtettek Tisza-lökön. Sándor halála után Erzsébet még évekig dolgozott egyedül a szodaüzemben. Másodszor Hemli Józsefhez ment feleségül, akivel Nyíregyházára költözött. Hemli József sok évvel ezelőtt bekövetkezett halála óta Erzsike néni egyedül él, és őrzi az emlékeit.

Ezúton kívánunk neki jó egészséget és még sok boldog születésnapot, bis hundert und zwanzig.

Nyíregyházi Zsidó Hitközség

Csodát láttunk Szarvason

Újraavatták a Szarvasi Nemzetközi Zsidó Ifjúsági Tábor, mely átfogó rekonstrukción esett át. A 80-as években eredetileg kempingnek épült területen 1990-ben nyitotta meg kapuit Közép-Kelet-Eu-

rópa mára már ikonikussá vált zsidó oktatási központja.

Az amerikai és izraeli támogatóknak köszönhetően teljes egészében megújult a tábori infrastruktúra, korszerű konyhával, szobákkal, közösségi terekkel gazdagodott az alföldi komplexum. Kalandpark, játszótér létesült, még komfortosabbá váltak a szállások. A fejlesztéseknek köszönhetően Szarvas az oktatási program mellett most már „fizikailag” is a 21. századba lépett, hozzájárulva ahhoz, hogy a zsidó gyerekek, családok, szeniorok, speciális igényű emberek még hosszú évtizedeken keresztül nyaralhassanak sokunk kedvenc, identitást meghatározó helyszínén. A szalagátvágó ünnepségen Friedman Sasha táborvezető köszöntötte a megjelenteket. Személyes történetén keresztül beszélt a múltból, a jövő szempontjából oly fontos beruházásról. A színpadon szót kaptak a tábor működtető JCDC és Lauder Alapítvány képviselői, Szarvas város polgármestere és a magyar állam küldötte is. Az ízetes, helyben készült kóser ebédet követően lehetőség volt bejárni a helyszínt, melyre szinte rá sem lehet ismerni, köszönhetően az elmúlt hónapok megfeszített munkájának.

Mi mást kívánhatunk, adjon a megújult Szarvas legalább annyi élményt az ideérkezőknek, mint anno nekünk adott az itt eltöltött évtizedek alatt!

Komáromi Hitközségi Híradó

Egy legenda magánügyei

110 éve született Raoul Wallenberg

Raoul Wallenberg alakja az embermentés szimbólumává vált, nincs senki, aki ne tudná, ki volt: de csak élete néhány hónapja, csúcspontja áll figyelmünk középpontjában, illetve az eltűnésével, halálával kapcsolatos találgatások.

Száztíz éve, 1912. augusztus 4-én született Raoul Wallenberg svéd diplomata, aki a vészkorszakban magyar zsidók ezreit mentette meg a

annak nem lehet igazán nagy baja az életben. Sajnos tévedett.

Éveket töltött Amerikában, építésznek tanult, és előszeretettel csavargott a hatalmas országban: imádozott autóstoppal közlekedni. Járt a későbbi Izraelben is még huszonéves korában, miután Svédországban nem tudott elhelyezkedni építésként. Ott találkozott először a hitleri Németországból menekülő zsidókkal.

mentett Somlyó György Rámpa címen írt szép könyvet róla és saját megmeneküléséről.

Rendkívül alapos életrajzot állított össze Wallenbergről egy honfitársa, Bernt Jangfeldt, amelyet a Park Kiadó jelentetett meg magyarul két évvel ezelőtt.

Raoul Wallenberg áldozatkészségének köszönhetően rengeteg ember élhette le az életét és folytathatta is gyermekeiben. Neki magának mindez nem adatott meg. Ezért érdemes megismerni legalább azt a kevéske időt, ami megadatott neki, mielőtt megérkezett Budapestre, hogy a legnagyobb hősök egyikévé váljon, és aztán elnyelje az elmúlt század rémséges története.

A 20. század egyik legismertebb embermentője a svéd Raoul Wallenberg, akinek több tízezer magyar zsidó köszönheti életét. Rejtélyes eltűnése után 75 évvel az orosz elnöktől vár segítséget a szellemi örökségét őrző alapítvány.

Wallenberg az Egyesült Államok, Kanada és Izrael tiszteletbeli állampolgára; az amerikai törvényhozás a legmagasabb amerikai polgári kitüntetés, a Kongresszusi Aranyérmét szavazta meg számára.

2003-ban a Fővárosi Közgyűlés Budapest díszpolgárává avatta, tevékenységére több emlékmű és szobor emlékeztet Budapesten. Az emlékév keretében nemzetközi vándorkiállítással, bélyeg kiadásával, tudományos konferenciákkal, középiskolásoknak rendezett vetélkedőkkel tisztelegnek az embermentő előtt.

Születésének századik évfordulója alkalmából Magyarország kormánya Wallenberg Évvé nyilvánította a 2012-es esztendő.

deportálástól. Wallenberget, aki a humanizmus és az önfeláldozás jelképe lett, 1945. január 17-én látták utoljára három szovjet katona kíséretében. Későbbi sorsa, szovjetunióbeli fogságának története ismeretlen, hivatalos moszkvai közlés szerint 1947. július 17-én halt meg a Ljubjanka börtönben.

Arról, hogy ki volt azelőtt ez a halhatatlanul bátor, budapesti munkája idején mindössze 32 éves fiatalember, nem sok mindent tart számon a köztudat. Élettörténete pár apró momentumával emlékezünk rá születése 110. évfordulóján.

A kivételesen előkelő svéd családból származó Wallenberg nem ismerhette az édesapját, aki még születése előtt néhány hónappal meghalt, mindössze 24 évesen, rákban. Édesanyja és nagymamája nevelték, de tanítatásából bőven kivette a részét a tőle jobbára távol élő, diplomata nagypapája is.

Családja anyai ágon részben zsidó eredetű volt, igaz, csak nagyon kis részben: az egyik ükapja volt mindössze izraelita, ő azonban némely visszaemlékezések szerint kedvvel dicsekedett az ereiben folyó zsidó vérről. Néha kicsit el is túlozta a dolgot: úgy tartotta, hogy aki egyik oldalról a Wallenbergek, a másik oldalról a zsidók megszenvedett ügyességét, életrevalóságát öröklí,

Visszatérése után került kapcsolatba Magyarországgal egy magyar zsidó üzletemberen, Lauer Kálmánon keresztül.

A sztálinista magyar hatalom 1953-ban koncepciók pert készített elő zsidó vezetők ellen azzal a döbbenetes váddal, hogy ők felelnek Wallenberg meggyilkolásáért. Az ügyről Ember Mária írt könyvet Ránk akarták kenni címmel.

Wallenberg egy kiváló magyar regény hősévé is vált: az általa meg-

Zsidók ezrei menekülnek Oroszországból

Ukrajna lerochanása óta minden nyolcadik zsidó elhagyta Oroszországot, és a folyamat nem áll le – írja a BBC hírére hivatkozva a 444.hu. A Szochnut szerint az Oroszországban élő, 165 ezer főre becsült közösségből idén március óta már 20.500-an alijáztak, sok ezren pedig más külföldi országba költöztek.

A félelem az üldözéstől élénken él a mai generációk fejében is, pedig a kommunizmus bukása óta Moszkva komoly erőfeszítéseket tett a zsidó közösségek fejlesztésére.

A nulláról kezdtük a zsinagógákkal, iskolákkal, óvodákkal, szociális szolgálatokkal, a tanárokkal, a rabbikkal és a közösség tagjaival – mondta Pinchas Goldschmidt, aki 1993 óta Moszkva főabbija. Ő és családja két héttel a háború kitörése után előbb Magyarországra, majd Izraelbe menekült. Ezután lemondott tisztségéről, és felszólalt a háború ellen.

Úgy érzem, meg kell mutatnom, hogy teljesen elhatárolódom Ukrajna inváziójától, de ha ezt Moszkvában tettem volna, veszélybe sodrom magam – mondta.

Gyógyszertámogatás

Az időnként szükségessé váló, átlagosnál drágább gyógyszer beszerzéséhez lehet támogatást igényelni. A támogatás felső határa nincs rögzítve, de tájékoztatásul közöljük, hogy az eddigi gyakorlatunkban 50.000 Ft volt a legnagyobb összegű támogatás.

Támogatási akciónk magánjellegű, az anyagi fedezete biztosított, és a hozzánk beérkezett adatokat az előírt titoktartással kezeljük. Várjuk a rászorulókat jelentkezését.

Részletesebb tájékoztatás a következő telefonszámon kapható: 06-1-321-3497, lehetőleg az esti órákban.

Magyar zsidó mérnök ötletéből született a náci Volkswagen Bogár

A náciak teljesen le akarták választani Josef Ganz nevét a Volkswagen-projektéről, mivel zsidó volt.

Februárban nyílt a Millenárison az Álmodók álmodói 20 című kiállítás, amely magyar tudósok tudományos és technikai vívmányait mutatja be többek között a közlekedés, az orvoslás, az energia és az infokommunikáció területéről, olvasható a *Kibic* cikkében.

Itt látható az az 1933-as Standard Superior, amit Josef Ganz terve alapján készítettek, s ami később Hitlert is inspirálta. Erről könyvet is írt a holland Paul Schilperoord, aki arra volt kíváncsi, hogyan tervezhette meg egy zsidó származású mérnök Hitler Volkswagen-projektjének alapjait.

Josef Ganz 1898. július 1-jén született egy budapesti zsidó családban, apja a német zsidó Hugo Markus Ganz, anyja Török Mária volt. A család később Bécsbe, majd Frankfurtba költözött, és megkapták a német állampolgárságot.

A fiatal Ganz gépészmérnöknek tanult, majd 1930-ban egy nagyszabású tervre kezdett dolgozni: ezek voltak a Volkswagen Käfer (Beetle, bogár) alapjai. 1933-ban készült el az első, később tömeggyártásra kerülő autó, épp abban az évben, amikor Hitlert kancellárrá választották.

Ganzot zsidó származása elfogadhatatlanná tette a náciak számára, miközben az ötleteit használni akarták. A Gestapo letartóztatta, ő pedig később, amikor kiszabadult, végleg elhagyta Németországot.

A német állam nemcsak eltiltotta Ganzot további szabadalmak kiváltásától és publikálásától, de hivatalosan betiltották még nevének használatát is, melyet ezért 1934 áprilisától fogva egészen a második világháború végéig szaklapban nem írtak le.

Az üldöztetés elől Ganz Svájcba utazott, ám az ottani kormány mérsékelt megértést tanúsított a népiártás elől menekülő zsidók iránt. A háború után Franciaországba, majd 1951-ben Ausztráliába ment. Utóbbi helyen még dolgozott egy ideig, majd rossz egészsége miatt munkaképtelen lett. 1967-es halála előtt adósságokat is felhalmozott.

Josef Ganz a volánjánál

NAPTÁR

Szeptember 9., péntek	Elul 13.	Gyertyagyújtás: 6.51
Szeptember 10., szombat	Elul 14.	Szombat kimenetele: 7.54
Szeptember 16., péntek	Elul 20.	Gyertyagyújtás: 6.36
Szeptember 17., szombat	Elul 21.	Szombat kimenetele: 7.39

Programajánlat

Szeptember
Generációk Klubja
(1067 Bp., Hunyadi tér 3. I. emelet)

A programokat hétfői napokon, 15 órakor tartjuk.

Szeptember 5.: Deák Gábor a vendégünk.

Szeptember 12.: Szántó Edit (ORZSE) előadása „A községi zsinagóga, amit bezártak, mielőtt megnyitottak volna” címmel.

Szeptember 19.: Fináli Gábor, a körzet rabbija az őszi ünnepekről informál.

20. Spinoza Zsidó Fesztivál
(1074 Budapest, Dob u. 15.)

Szeptember 8. (csütörtök) 16 óra: Gerendás Péter – utcai örömkoncert

Szeptember 11. (vasárnap) 19 óra: Írd újra, Shakespeare! – monodrám

Szeptember 12. (hétfő) 19 óra: A zsidó filozófia mai kérdései

Szeptember 13. (kedd) 19 óra: Történetek a zsidó munkaszolgálatról 1.

Szeptember 14. (szerda) 19 óra: Albina: A nő a Nobel-díj mögött

Szeptember 15. (csütörtök) 19 óra: Mózes és Jézus Pesten – kabaré

Szeptember 18. (vasárnap) 19 óra: Capa, a világhírű fotós – dráma

Szeptember 19. (hétfő) 19 óra: Történetek a zsidó munkaszolgálatról 3.

Szeptember 8–19. Örömezen fotókiállítás

APRÓ-HIRDETÉS

Üzemorvosi, háziorvosi rendelés
Zuglóban, Vezér u. 156.
VITAPHARM. Hétfő–szerda 15–16-ig.
Dr. Szigeti Miklós, tel.: 220-0230.

Műfogsorrögzítés minimplantátumokkal. Bp., Szt. István krt. 4. III. 1. 320-4778. www.dr.viragdental.hu és www.mini-implantatum.hu

Régiségek-hagyaték, örökség felvásárlása készpénzért. 06-20-932-6495, www.antikbudapest.hu, e-mail: antik@antikbudapest.hu.

Idős személy gondozását vállalom. 06-20-229-9579.

Közös képviselet, társasházkeze-

Iés! Lőrincz Péter, 06-70-383-5004. Társasházak takarítását is vállaljuk! Dr. Bíró Anna, 06-70-505-93-94. Iroda az Oktogonnál (Teréz körút 21.).

Nerc, róka és mindenfajta szörmebundát vásárolok, valamint teljes ruhanemű-hagyatékot, kiegészítőket, ékszereket, könyveket, dísz tárgyakat, régiségeket. 06-20-229-0986.

Hírek, események
röviden

– Tapolcán szeptember 11-én, vasárnap 10.30-kor a Csányi László utcában a volt gettónál koszorúzás, 11.30-kor a temetőben megemlékezés, üvegmozaik-avatás lesz.

ÚJ ÉLET

a Magyarországi Zsidó Hitközségek
Szövetségének lapja
1075 Budapest, Síp u. 12.
Telefon/fax: 322-2829
E-mail: ujelet@mazsihisz.hu

Főszerkesztő:

Kardos Péter

Olvasószerkesztő:

Gábor Zsuzsa

Kiadótulajdonos:

Mazsihisz

Előfizetési díjak:

Belföldön: 1 évre 9600 Ft

Külföldre: 13.600 Ft/év

USA és Izrael: 15.000 Ft/év

Az összeg valutában is befizethető

az aktuális árfolyamon.

OTP bankszámlaszám:

11707024-22118480

OTP SWIFT kód:

(BIC) OTPVHUHB

IBAN:

HU66 1170 7024 2026 2095 0000 0000

Terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlap Üz-

letág, előfizethető a kiadónál.

Postacsek: 11707024-22118480

Terjesztéssel kapcsolatos reklamációk intézése a 06-(1)-767-8262-es számon.

Szedés, tördelés:

WolfPress Nyomdaipari Kft.

Nyomdai munkák:

Prime Rate Kft.

ISSN 0133-1353

Zsidó Kulturális Fesztivál Budapesten

Életörömről hangolunk – ez a jelmondata az idei Zsidó Kulturális Fesztiválnak, amelynek rendezvényeire szeptember 4–12. között várják a közönséget, s amelyről a Rumbach utcai zsinagógában tartottak sajtótájékoztatót. A megjelent művészeket és a sajtó munkatársait Kiss Henriett, a Rumbach vezetője, Kunos Péter, a Mazsihisz-BZSH ügyvezető igazgatója, Mester Tamás, a BZSH elnöke és Szirtes Tamás, a Madách Színház igazgatója köszöntötte, majd a fellépő művészek ismertették pár mondatban, milyen produkcióval készülnek.

A 24. Zsidó Kulturális Fesztivál 2022. szeptember 4-től szeptember 12-ig várja a közönséget hét budapesti helyszínen: a Dohány utcai, a Frankel Leó úti, a Hegedűs Gyula utcai és a Rumbach utcai zsinagógában, a Révay utcai Bálint Zsidó Közösségi Házban, s idén először lesznek fesztiválprogramok a Madách Színház Tolnay-szalonyában és a Magyar Zene Házban is.

Mivel a fesztivált hagyományosan a BZSH rendezi meg a Mazsihisz együttműködésével, a sajtótájékoztatót Mester Tamás, a BZSH elnöke kapott elsőként szót, aki bevezetés-

képpen kitért arra: a zsidó naptár a gyász és az öröm váltakozó ritmikája alapján határozza meg az emberek mindennapjait.

A fesztivál az elmúlt években megérdemelten vált a fővárosi művészeti élet elismert és rangos rendezvénysorozatává – mondta Mester Tamás.

Összesen hét budapesti helyszínen huszonnégy zenei, művészeti és irodalmi programot kínálunk abban a reményben, hogy sokan leszünk együtt a magyar és a magyar zsidó kultúra közös ünnepén – emelte ki a BZSH elnöke.

Kunos Péter, a Mazsihisz-BZSH ügyvezető igazgatója arra hívta fel a figyelmet, hogy a rendezvénysorozat remek lehetőségeket rejt magában a hazai és nemzetközi élményszerzés erősítésében. Mint mondta, a zsidó negyedként ismert hetedik kerületi városrész és maga a főváros is profitálhat a fesztiválból, hiszen a különböző programokra, koncertekre látogató vendégek és turisták igénybe veszik a kerület és a főváros kiszolgáló egységeit és vendéglátóhelyeit, azaz a programsorozat Budapest idegenforgalmának szempontjából is jelentőséggel bír.

Bízunk benne, hogy a Zsidó Kultu-

rális Fesztivál egyre több turistát vonz majd Budapestre, az életöröm fővárosába – tette hozzá az ügyvezető igazgató.

Szirtes Tamás, a Madách Színház igazgatója azt mondta: a fesztivál jelmondatát választott kifejezés, vagyis az életörömről hangolás és hangolódás lényegében a teátrum mindennapi működésére is igaz, hiszen a Madách sok ezer embert szórakoztat és hangol életörömről. Úgy fogalmazott: nagy öröm számukra, hogy idén első alkalommal a Madách is a Zsidó Kulturális Fesztivál egyik helyszíne lesz, méghozzá egy új film-szín-játékkal, az Emberszag című bemutatóval. A darab Szép Ernő műve alapján született, a rendezője Harangi Mária, operatőre Pálos György, míg a főszereplője egy kivételes színművész, Gyabronka József, tudtuk meg az igazgatótól.

A sajtótájékoztatót jelen volt számos olyan művész, akivel majd a Zsidó Kulturális Fesztiválon találkozhatunk, s akik pár mondatban tájékoztatták a médiát arról a produkcióról, amellyel készülnek.

Mint elhangzott, idén is a hazai és a nemzetközi művészeti élet kiválóságai fogadták el a meghívást. A fesztivál közönsége a magyar zenei élet olyan nagyszerű művészeivel találkozhat a bő egy hét alatt, mint Falusi Mariann, Koncz Zsuzsa, Rost Andrea, Malek Andrea, Müller Péter Sziámi, Oláh Ibolya, László Boldizsár, Gájer Bálint, Veres Mónika Nika és Szulák Andrea.

A hazai zenésztársadalomból a közönség tapasztalhat majd többek között Földi Sándornak, Havasi Balázsnak, Heilig Gábornak, Gerendás Péternek, Jáger Bandinak, Korcsolán Orsolyának, Szakcsi Lakatos Bélának. Természetesen nem maradhat a fesztivál klezmer nélkül sem: fellép a Zsidó Kulturális Fesztiválon mindig hatalmas sikert arató, Jávi Fegyva által vezetett Budapest Klezmer Band, a Klezmerész zenekar Janicsák Vecával, valamint a Sabbathsong Klezmer Band is, élén Masa Tamással.

A nemzetközi hírv sztárok közül sikerült Budapestre csábítani az izraeli popzene új keleti díváját, a gyönyörűséges hangú és különleges kisugárzású Lala Tamart, a szintén izraeli Nigun Kvartettet, valamint a szeptár dalok spanyol sztárját, Mara Arandát Spanyolországból.

A színházak világában nemcsak prózaí alakításaiikkal, de énekadással is kiemelkedő színművészek közül pedig – a teljesség igénye nélkül – olyan meghatározó személyiségek lépnek föl, mint Fesztbaum Béla, Gergely Róbert, Hegyi Barbara, Hernádi Judit és Kern András.

Kiss Henriett, a ház igazgatója köszönti a vendégeket

Mester Tamás, a BZSH elnöke

Kunos Péter, a Mazsihisz-BZSH ügyvezetője

Szirtes Tamás, a Madách igazgatója

SPÁNN GÁBOR

84

Amikor e sorok megjelennek, ha a Teremtő is úgy akarta, a polgári naptár szerint szeptember 3-án én betöltöttem a 84. évemet. Nem vagyok színész, sportoló vagy celeb, egyszerű megélhetési zsidóként értem el ezt a kort. Ha van belőle egyáltalán tanulság, az benne van az Atyák Könyvében, ahol azt írják, hogy a 80-as korú dicsősége az ősz fő. Jelentem, hogy mind a 32 szál meglevő hajam ősz, hogy dicsőség-e, azt döntsék el mások.

Amiért egyáltalán billentyűzetet ragadtam, az egy furcsa és keserű tréfája a sorsnak. Boldogult anyai nagyapám, Parányi Adolf (van-e, ki e nevet nem ismeri?) az 1920-as években táncos komikus volt a Király Színházban. Nem olyan szintű művész volt, mint később egy Latabár vagy egy Rátonyi, csak olyan valaki, akire néhány szavas szerepet bízta, szerencsés esetben volt egy szólója is. Édesanyám elmondása szerint Dolfi nagypapa folyton azért szurkolt, hogy jöjjön egy influenza-járvány. Tudniillik olyankor gyakran előfordult, hogy a Király Színház híres táncos komikusainak valamelyike az előadás napján betegedett meg és mondta le a fellépést. Ekkor Parányi Adolf ideje jött el, mert az igazgatók rendre őt kérték föl, hogy mentse meg az esti előadást beugrással. Az én drága nagyapám állítólag éppen ezért betanulta a Mágna Miskától a Csárdáskirálynőn keresztül a Víg özvegyig valamennyi ismert operett táncos komikusainak szerepét abban a reményben, az Isten őt beugrással áldja meg. Természetesen a zsidótörvények az én nagyapát is lekergették a színpadról, édesanyám elmondása szerint egyszer talán fellépett a Falu rosszában a Goldmark Teremben, ahol egy darabig még a zsidó színészek a művészetbe menekülhettek.

Aztán a holokauszt vasmarka őt is kézbe vette, annyira, hogy meg sem állt egy munkaszolgálat után a bergen-belseni koncentrációs táborig.

Kisfiúként szájtátva hallgattam, amint édesanyám elmesélte Dolfi bácsi kálváriáját. Mivel táncos komikusként kisportolt teste volt, így túlélte a tábor borzalmait, inkluzíve a hastífuszt, és megélte, hogy az amerikaiak felszabadítsák. 30 kilóval kevesebben, de elindult gyalog imádott Budapestjére. És olvassanak csodát, Parányi Adolf, a Király Színház másodosztályú színésze hazagyalogolt Budapestig! Mikor ideért a történetben édesanyám, megkönnyebbültem, de nem sokáig. Dolfi bácsi sorsa nem volt operettbe illő. Ez a szívós kis ember a maga 40 kilójával és 0 nyelvtudással elért egészen Óbudáig, és a Bécsi úton – néhány méterre a zsidó temetőtől – 1945 telén legyengült állapotában a havas úton véletlenül belelépett egy befedett bombatölcsérbe. Állítólag napokig feküdt 3 méter mélyen a hóban, eleinte kiabált segítségért, de abban az időben akkor nem járt arra senki, aki pedig igen, az örült, ha magán tudott segíteni.

A 84. születésnapom családi körben történt ünneplésénél úgy éreztem, hogy vasmasnit kötöttek a szívemre. Tudniillik hozzátartozik a történethez, hogy nagypapa ismeretlen holttestét 84. születésnapján találták meg. Története eszembe jutott és napokon át foglalkoztatott. Annyira, hogy valamelyik éjjel megjelent álmomban Dolfi bácsi képe – akit személyesen nem ismertem, csak egy elmosódott dagerrotípián láttam jelmezben –, és mosolyogva szólt hozzám: „Kisunokám, nincs elegendő még abból a ronda világból, amiben élsz? Csáládod valamennyi anyai ági Parányi és apai ági Spánn nevű tagja már angyaltársam rég. Megelégedéssel nyugtáztam – annak ellenére, hogy személyesen nem ismerhettelek meg –, hogy megörökölted bohém természetemet. Voltak sikereid színpadon, írásban, mozgóképszínházban. Nagy természetű voltál: nagy kanállal etted a nőket, ittad, amit férfinember szokott, és még a kártya iránti szenvedélyemet is megörökölted. De Gabikám! Azt is tudom, hogy valamennyi játszótársad most már itt van az égi kávéházban, és várják, hogy szállj be az égi partiba nyugediknek.”

Álmomban én azt válaszoltam: „Nagypapa! Ismeretlenül is szeretlek, taposok neked, hisz hallottam sikereidről, örülök, hogy halott testedet ha megkésve is, de vallásunk törvényei szerint valódi sírba temették. Ami a mennybemenetelt illeti... kis türelmet kérem! A világ, amelyben élek, nem operett, hanem fekete komédia, de mindketten tudjuk, hogy az életünk nem a miénk, azt a Teremtőtől kaptuk kölcsönbe, és csak ő veheti vissza. Tulajdonképpen mára majdnem jó zsidó lettem, hisz a Tízparancsolatból egyet, ami úgy szól: Ne paráználkodj, 100%-ig betartom! Káros szenvedélyem egy maradt, a kártya, és mint mondtad, valóban idén elvesztettem partnereimet, és lehet, hogy odafönt osztásra készen várnak. De drága nagypapa! Akkor szólj újra és hívjal el, ha megígéred, hogy odafent isteni lapjárásom lesz!”

Polgár Judit elsőként kapta meg a nemzetközi sakkszövetség Icon-díját

A Nemzetközi Sakkszövetség az Icon-díjjal Polgár Judit évtizedeken átívelő, milliósok inspiráló munkáját ismerte el.

A magyar szövetség tájékoztatása szerint a magyar nagymester – aki a sakkolimpián szakkomentátorként volt jelen az indiai Csennauban – a 2019-es Európai Sakk Legenda-díj és a 2021-es World Chess Hall of Fame tagság után ezúttal a Nemzetközi Sakkszövetség (FIDE) Icon-díját kapta meg, közölte az MTI.

Nagy megtiszteltetés, hogy elsőként vehettem át a FIDE Icon-díját, mégpedig egy kivételes eseményen, a 44. Sakkolimpián, Indiában. Ez a díj több évtizedes sportolói pályafutásom, valamint a sakk népszerűsítése és a nők sakkorientációjának ösztönzése terén végzett munkám elismerése. A munka folytatódik: napról napra sokat kell tennünk azért, hogy minél több lány tapasztalhatta meg a sakk szépségét, azt az élményt és tudást, amit ez az ősi játék nyújt – nyilatkozta Polgár Judit a díj átvételét követően.

Minden lehetséges módon igyek-

Polgár Judit

szem eljuttatni ezt az üzenetet a lányoknak és szüleiknek: arra törekedjenek, hogy a legtöbbet hozzák ki a tehetségükből, önmagukból, mert ha nem szorítjuk a lányokat korlátok közé, ha sikerekkel, ösztönzően építjük és építjük az önbizalmukat, az élet bármely területén megállják a helyüket! – hangsúlyozta a magyar nagymester.

Polgár Judit idén márciusban a Dubai 2020 Magyar Pavilonnal

együttműködve szervezte meg a Polgár Judit vs The World eseményt, a világ első interaktív közösségi sakkszimulációját, amely a FIDE elnöke szerint mérföldkő volt a sportág népszerűsítésében.

Mariya Gabriel, az Európai Bizottság innovációért, kutatásért, kulturális ügyekért, oktatásért és ifjúságért felelős tagja, uniós biztos, a 2021-es Polgár Judit Világsakkfesztivál fővédnöke követendő példaként jellemezte a képességfejlesztő oktatási programot, a Polgár Judit Módszert, amit a FIDE és az Európai Sakkszövetség (ECU) népszerűsít, továbbá szakmai téren is támogat.

Schmidt Ádám sportért felelős államtitkár a szövetségi hírlevélben kiemelte, hogy Polgár Judit Magyarország büszkesége, a nemzetközi sakkvilág meghatározó szereplője, a leg-sikeresebb női versenyző a sportág történetében.

Polgár Judit nemrég legyőzte az ötszörös világbajnok Magnus Carlsent egy madridi parkban, ahol egy 3-3 percből álló schnell partira futottak össze.